

JAZOERA-ESAERAK

**Kristina Mardaras, Begoña Erdoiza, Justo Alberdi
eta enparauak**

lurretako kanpaia, tiroz zulaturik
herria 1937an konkistatu zenetik.

GERTAERAK ETA ESAKUNEAK

Anekdota, grezierazko *anekdoton* hitzetik datorrena, publikatu ez den kontua da. Gertaera ustekabeko, umoretsu edo berezi baten kontaketa laburra, ahoz aho transmititzen dena, baina idatzi gabe geratu dena.

Anekdota esaeragatik gogoratzen da askotan. Hiztegi hurrenkeran bildu ditugu Iurreta aldeko halako anekdota-esakune batzuk.

Harripausuetako 1895 inguruko argazkia, koloreztatuta.

👉 14, 198

AGINDUAGAZ KONFORME

—Aginddu'oste zu ta eztoste zu emon... —erreklametan joaten giñen gu umetan aittegana, zeozer prometidu eta bete ez abenien.

Eta gure aittek hau esat'oskun:

—Aginddue bat ta emona bi: agindduegaz konforme bixi hadi!

Horixe esate'aben gure aitte Sabiñek.

(KRISTINA MARDARAS)

AMA PUTAREN SEMEAK

1960ko maiatzaren 30ean, injustizia frankistaren aurkako protesta agiri bat sinatu zuten 333 apaiz euskaldunek.

Egun haietan Mungian bisitan ibili zen eta, haiei buruz galdetu ziotenean, Javier Lauzurica apezpikuak Idxurretako euskeraz erantzun omen zuen:

—Ama putien semiek.

(ANDER LANDABURU)

👉 163

AMESETAN

Gure Anjelek kontetan dau, ba, berak amesetan eitte'abela gabetan, ames txarrak, eta amamak esat'otsela:

—Bueno, ba, Sanmamesera juen bi'u, eta han santue hartu lepuen, eta ermittieri bueltak emon errezetan.¹

Ei'abiela horixe eta egundo gehidxau ez abela berak amesetan ein.

Anjelek kontetan dau hori, nire nebiek. Eta ointxe dau ingresaute gure Anjel, eta politte ixengo leittike berak kontetie. Beratzi terdidxek die, berandu ixengo da oraintxe deitzeko ospitalera?

(NATALIA URIBELARREA, Garaizar)

1. Amets txarrak eta lo egin ezina kentzeko eskatzen joaten zen jendea Garaizarko San Mames ermitara. Errezitatu bat ere bada horretaz:

San Mames,
bart ein dot ames.
Ona bada bidxon partez,
txarra bada aldrebes.

ANDRA BAT ETXEAN

Ezkontzeko giñela, hirurogeita hamaikan, gitxi falta bodarako, ta ni Kristinari laguntzen bere etxien. Kristina amagaz eta amamagaz bixi zan bertan.

—Laster ezkondu ein bi'u ta zera... —amamagaz ni berbetan.

Eta badiñoste:

—Nora?

—Iguel, hona —nik fresko-fresko—, iguel hona bertora, hemen ondo...

Da amamak:

—Andra bat etxien, gitxi; bi, nahikue ez; da hiru, larregi!

Argi geldittu zan horregaz han ez euela gehidxagontzako lekurik!

(JUSTO ALBERDI)

ARTABURUA BE IGUAL

Egun baten etorri zien diputau bi Bilbotik bisittie eittera, eta bakotxari ein oskuen pregunta bat. Da niri esa'eusten aber dakian zer dan plomadie.

Da nire aitte zelan albañille zan, nik ikuste'naben da, esa'neutsen plomadie dala kordel bat puntan latoezko pisu bategaz.

Ta geratu nitzen sustaute diputauek kontestau eustenien:

—Artaburue be iguel.

(BEGOÑA ERDOIZA, Matxiñena baserria)

AZUKREA BOTA DIOZUE?

Akordetan naz, gu umiek giñen da, aittitte biherretik askotan solora jueten zan atxurre hartute, zeozer kopuren bat jan da solora patata-jorran edo arto-jorran edo dana dalakuen. Da ekittaldi bat egitte'otsenien gustetan jakon ur freskuen trague eittie, da han inguruen gu olgetan da, deittu eitt'oskun:

—Nok ekarriko'ste nire ure tragotxu bat?

Eta gu desietan aittitteri ure erueteko. Hartzen gañun pitxerra, zeramikazko pitxerra, da itturrire jueten giñen. Da itturridxe euen etxostien, bertan-bertan urtet'aben lurretik urek, ikusi eitten giñun ure irekitten dauen moduen urtetan, da gero depositotxo bat eindda euen eta itturridxe. Betetan giñun pitxerra da erueten geuntsen bixkor-bixkor aittitteri solora.

Emon pitxer hori eskure, da aittitteri begire gelditzen giñen arpegire. Hartze'aben esku bidxekaz pitxerra da altzau gora da trago luzie edate'aben plon-plon-plon-plon. Ta *rrra* kendu, bajatze'aben eskuetatik pitxerra ta guri begire gelditzen zan,

batari ta bestieri arpegire begire. Ta gu desietan jakitteko zer esango aben, jakitten gañun, beti esate'aben bardiñe, baie gu desietan entzuteko.

Badiño:

—Azukerie bota'otsezue?

Guk:

—Ez, aittitte, azukerarik ez.

—Ba, gozuau badau... Gozuau... Azukerie bota'otsezue barriro be!

Da gu aittitteri ure ekarteko desietan. Aittittek esate'abenien ur freskue erango leukela, ariñeketan jueten giñen, zeñek ariñau pitxerra hartuko. Gero jakitten gañun beti esango'skule gauza bardiñe, ez eskerrik asko ez holakorik, beti azukeraren hori.

(JUSTO ALBERDI)

BATZEN

Biherretik bueltan-edo, aittitte etxe aurrien bankutxu baten jarritte euen, apur bat deskantsuen. Da zera ta Larrako fraillie datorrela, mando haundixegaz.

Hárek baserririk baserri ibiltten zien jenerue batzen komenturako.

—Zer jaune? —aittittek fraillieri.

—Hemen nator, baba batzen...

—Ba, segi, segi aurrerau... ze guriek batute dauz.

(KRISTINA MARDARAS)

BELA EGON ZEN LEKUA

Kontetan dabie han gose denporatan, egon zala mutilzahar bat baserri baten, bela baltza ikusi ei aben geratute solo baztarrien. Eta hartu ogidxe eta aiñiketan juen zan. Bidxen bittartien beliek eskapo ei aben.

Eta gero, hartu ogidxe eta belie egon zan lekuen busti eta esate'aben:

—Hemintxe egon zuan, hemintxe egon zuan!

Eta ogidxe jan. Busti barriro eta ogidxe jan.

Gero, honen harire, esaera bat geratu zan hor inguruen, sarten hondarrak batzerakuen esaten dana:

—Han belie egon zan lekuen beste egongo'k hemen be!

(JOSE DOMINGO AGIRREZABAL, Arriandi)

Sebastian Munitxaren lelengo ekipue *Beti galdu* ixen zan, ni hantxe geratu nintzen. Sebastianek irabazi be eitte'aben eta *Mallabienako* ixerra ixen zan. Gero *Culturalien* jokatu aben, eta profesional, primerara igonda, *Zaragozan*. Behin, *Zaragozan* ebillela, iñori abixau barik, eskapau ein zan. Zaragozatik bariku gabien eskapau eta, eztakitt ze tren edo ze autobus hartuko aben, Idxorretara domeka goixien heldu zan. *Mallabienak* partido inportantie euken arratsaldien eta, bera ezin jokatu barik geratu. Orduen be ixengo zien fitxak eta kontratuak, baina hauxe zan bere benetako ekipue. Zaragozara, biherrerara lez, astelehenien bueltau zan.

(JOSE UNZUETA)

BEREZ HIL ARTEKO GIZONA

Baten juen nintzen erromeridxatik etxera, da segidu'usten atzetik mutil batek, da deittu'usten:

—Zu, neskati, itxaizu pixka'ten! Nigaz bentaja handidxe dekozuz te.

—Ze bentaja?

—Zeuk gur'ozun arteko nobidxe, da berez hill arteko gizona.

(JOSEPA IZARZUGAZA, Oromiñoko *Suetza* baserria)

BERORREN MODUKOA

Gu gaztiak giñela, Durangon egon zan mediku bat, da izena euken Pauliño. Eta zaldidxegaz jueten zan baseridxetako geixuek bisitetan. Eta egun baten junteu zan kalien nire gizonen amamaz, hau asto ganien, da esa'utsen:

—Hola, Josepa, bazatoz plazatik dirue guraiñe hartute?

Da amamak esa'utsen:

—Bai, jaune.

Eta medikuek:

—Da astue dekozu ederra!

Eta amamak:

—Bai, da izena deko berorren modukue, Pauliño!

(BEGOÑA ERDOIZA)

BERTAN BILBO

Nunbaittera juen eta, urte guztidxen ikusi barik eta, derrepentien, igual Oizen alkartu baten bategaz, eta, halako egoeran esaten da:

—Bertan Bilbo!

Halan, ikustekue ezustien, espero ez dan lekuen topau danien esaten da. Luzetu be eitten da batzuetan esaerie:

—Bertan Bilbo, Atxuri baño lehenau!

(JUSTO ALBERDI)

DENBORA EGITEN

Illuntze baten, kapatazak pikien tirrin-tarrana entzute' aben han goidxen. Ordu-etan kobret'abien, baña estrañeu'tson hainbeste denporan biher eitten egotie.

Igo'aben gora eta han topau aben hargiñe, biherrik ein barik, jesarritte, pikiaz harridxe jotén, zaratie ataraten, gaba eñ arte denporie eitten.

(ZIPRI MENDIOLAGARAI, Gallandan hargina)

DOKUMENTAZIOAK KENDU

Txarroan bizi zan gizon bat euki abena izena Jose Txirri, ezizena Txirri. Da horrék euki aben txakur emie, kaza-txakurre. Da txakur emiori ozalduten jakonien, ba, etorten jakozan hango inguruetakó txakurrek etxera.

Da ozaldu jakon txakurre, eta etorri zen Maumeko txakur bat. Eta berak ez ekidxen eskribietan, da bere lobai esan eutsien:

—Hartu lapixe da papela, da etorri geurera.

—Oñ ein bi'ozue hemen eskribidu. Ipini bi'tseu kartel bat etxera eruen deidxen errekaue, barriro etorten bada zer pasauko jakon.

Da lobok esa'utsien:

—Bueno, tio, zer eskribiduko'tseu ba?

—Eskribidu neuk esate'utsuetana, zuek ipini: «Txakur emiagana juen naz da txakur emiagandik nator, barriro jueten banaz kapaute ei nator».

Sartu'tsien txolepote baten, piper txolepotien. Lotu'tsien buztenien. Txakurre juen zan Maumera, bere etxera. Baña, klaro, paseu zan denporie, eta atzera be txakurremie ein zan ozaldu, da klaro, a txakurre etorri zan atzera.

Horrék, Jose Txirrik, ikusi abenien txakurrori han, esa'ben:

—Joño, madariketue etorri da, hemen dau! Ia umiek, ekarri atxurre, ensegida arregleu'ku-te.

Arrapau abien txakurrori, da lehenau zestuek eitteko usetan zan podazie hartu abien, txakurrorri kendu'tsiezán dokumentaziñuok, eta agur.

(MILAGROS LAUZIRIKA, Oromiñoko Txarroa baserria)

ERDIAK DIRUTAN

Gure aittitte-ta biherrera jueten zienien, oiñez jueten zien, ta ointxe be haren pausue, orpuek lurrien eiñiko ha zaratie, ha erritmue, ointxe be belarridxetan dekot. Jueten zien, ta bidien-bidien juntetan-juntetan jueten zien, bidera urtetan gizonak, eta azkenerako Mendizabalenera heldu orduko ba tropeltxue. Ta bueltan be, antzera.

Antza, aittittek urte'aben baten Mendizabalenetik biherretik etxera jueteko, Larrako frailleren bat juntau dxakon. Karteran pisu astune ekarri ei aben da bidien esan ei otsen fraille horrek:

—Moises, hauxe erueten lagunduk'ostezu apur baten?

—Jaune, kantsaute nau ni ba oin, biherretik ointxe urtenda.

—Apurtxu baten, neu'pe deskantsetako biderdidxen.

Aittittek hartu karteriori ta, bidxek batera takarra-takarra Arriandi artiño etorri die. Arriandin fraillie aurrerantza, Zorrontzarantza, ta aittittek Oromiñora hartu biher kurutzie. Banatzeko ziela, esan ei otsen frailliek aittitteri:

—Bueno, eskerrik asko, ta Jangoikuek pagauko'tsu bi mille induljenzidxagaz!

Ta aittittek:

—Jaune, ezin leike ixen erdidxek diruten?

(KRISTINA MARDARAS)

ESKERRAK ADARRARI!

Papelera aldera hor egon zan trenbidien onduen etxe bat. Ta handik etxetik beherantza, urek altu etorri-edo, uridxolak zirela, erreka baztarrien doiezela laprast eindde, gizona uretara jausi ta han hasi zan andrie aiene ta aieneka.

Gixon hori ba, errekan, urek eruen bi'aben andapararantza, ta alboko, eztakitt dauzen platano-arbolak edo haretxak, eztakitt zer dauen, gerdamieri ebatu ta salbau.

Urte'abenien kanpora, andriek esan ei otsen:

—Eskerrak Jangoikueri!

Ta gizonak:

—Eskerrak Jangoikueri? Ikusitte dau haren borondatie! Eskerrak gerdamieri!

(KRISTINA MARDARAS)

ESNELEA

Pernando juen zan feridxara baten, da behidxe erosi aben. Da behidxe edarra zan, baia ostikalaridxe.

Ezan konforme, ta esa'eutsen auzokuek:

—Pernando, behidxe erosi dozu?

—Bai.

—Zelakue da behidxe? Ona?

—Bai.

—Esnelie da behidxe?

—Bai, esnelie da, *de mala letxe*.

(KOSME BARRUTIA)

ETXEA EZ DA BARKUA

Koadrillako lagunari, etxera alde eitten badau, esaten dxako: «Etxie ezta barkue». Batek esan badau: «Banoie!». Geldittuko dienei ariñei erizten badxakie, badoiela, esaten da:

—Hi, nora hue ba? Etxie eztok barkue!

«Prisie dekok ala?» esatie lez. Barkuek, trenak edo autobusek bai. Etxiek etxok alde ingo. Han egongo'k geroago be. Etxie ez dok barkue.

(JUSTO ALBERDI)

EZKERREKOEN FALTA

36ko gerraostien zan, etxeko moduen auzuen be ezбайдxen bat sortu zan Goidxuridxen be. Eta arkali berbie emon eziñik, arpei illunek, urrumadaren batzu'pe entzun ete zien iñoz...

Itturizko Leandro gizon jasa ta sosegauk halango baten:

—Goidxuridxen danak eskumak. Buzterridxen lotzeko be eskumatik eta ezkerretik biher ixeten die. Goidxuridxen ezkerrekuen faltie!

(ANTTONMARI ALDEKOA-OTALORA)

GEZURRA, ETA ESKERRAK

Nire amak konteta'aben, txikidxe nintzela, oñez ikesten, edo ikesitte, edo ikesi barri, urtebetegaz-edo, etxera bidien eskapau notsela, eta erre kara jausi nintzela.

Eta juen zala bera harrapetan, uretara, eta ezin harrapau, eta ezin harrapau. Uridxolie izango zan, ezta?, eta ezin harrapau. Hortxe, oiñ bidegorridxe dagoen

baztarretik, ni errekan behera. Ama be uretara sartuta, ebatze' ostela ule puntetik, eta atzera be eskapau, eta berak ezin harrapau, eta holan, ni urek eruenda eta bera uger nire atzetik.

Eta zelako esturie paseu aben nire amak. Gero, derrepentien, ixartu da eta dana zala guzurre! Eta, eskerrak!

Ile puntetik ebatu eta ezin harrapatu uridxolan behera, ezin harrapau. Guzurre zan eta, ixartu zanien, eskerrak!

(NATALIA URIBELARREA)

GORRA ZEUKAN ETA

Umetan, komuniñue eindde, konfesetan jueten giñen gu. Illaran ipintten giñen, billurraz, ze pekatu konfesau pentsetan...

Abade bi eguezan orduen: Don Kanuto zaharra, gixajue, eta Don Francisco, gaztie, modernue... Danak jueten giñen Don Kanutogana. Gorra euken da, haren illaran ipintten giñen:

—Aitaguria bat esaixu... —esate'oskun.

Aitaguria bat edo abemaria bat. Eta kitto. Gorra euken da.

(NATALIA URIBELARREA)

HARRITXO BAT GAINEAN

Etxepeko soluen ebillen Maño burdiñarakaz nabue erein ta nahastetan. Solue siku antzien be baeuen eta gure amak, ba, harritxo bat ipintteko ganien. Zue'pe badakixue zelan ipintten zan harri bat edo bi solue hobeto gidxetako. Ba, Maño morroiek, etxekandrieri ziridxe sartzeko edo, burdiñara ganera barik, bere lepo ganera altzau eban harridxe. Ai, gure ama!

—Maño! Botaixu harri denganiñu hori derrepentien. Miñen bat eitteko be!

—Zeuk esa'ostazu ba, andretxue, harri bat jarteko ganean.

(KANDI ZAMALLOA)

HARTUAK MALETAN

Idxorretako sakristauaren andrie, Miren Bikandi, errotaridxen alabie, egon zan bedel moduen Maiztegiko eskoletan urte askuen, jubilau arte. Eurek bertan bizi ziren, eskoletan bertan, ni hantxe lanien, ta sarritten eskatu biher mesediek berari...

Halako baten eskatu notsen ume batentzat manzanilla apurtxu bat eitte'osten, ta etxera juen zan manzanillie eitten. Etorri zan, ekarri osten, nik enekidxen zelan pagau ta esan notsen:

—Eskerrik asko, Miren, nik eztakitt zer eingo neuken zu lako bat onduen eukin ezik...

Umiorrek hartu aben manzanillie, ta trankildu zan pixka bat. Kalien hurrengo topau nabenien, barriro esan notsen:

—Eskerrik asko, Miren...

Eskerrikasko larreitxo-edo esan notsen, antza, da esa'osten:

—Bai, itxizu! Berbak onak eta artuek² maletan!

(KRISTINA MARDARAS)

HAUNDIA IZANEZ GERO

Beste baten be, hor Garizuma denporan, holan misin'uek edo txarla berezidzek egoten zien, eta fraillie pulpittotik berbetan.

Pello pulpitto azpidxen, eta fraillie holan, betikotasunaren gora-beheran, eta ipini'aben ejenplu modure, ba, Anbotoko hatxa zenbat zestokadatan eruengo litzeke Oizera.

Da holan esa'otsen:

—Da zuek zenbat zestokadatan eruengo zeunkie Anbotoko hatxa Oiz aldera? Zenbat zestokadatan? Kalkulu bat eixue zenbat zestokada bi'dien. Zenbat zestokadatan eruengo zeunkie?

Eta Pellok, holan, gorputze pulpitto azpittik etarata esa'utsen:

—Haundidxe ixen ezkerro, baten!

(JOSE DOMINGO AGIRREZABAL)

JOATEKO ORDUA

Beste baten, pregunteu'tson hargi'nek kapatazari:

—Bidxer ez gara etorri biher ala?

—Bai, zer ba?

—Juen ein biherko dogu bidxer etorteko...

(ZIPRI MENDIOLAGARAI)

2. Esanahi bikoitza: artoak/hartuak.

KONPARATU GURAKO DUZU!

Amamaz beste bat euki naben, esan notsenien:

—Amama, uztailen hogetamarrien ezkondu eitten gara...

—Bai?

—Bai, ta orduen inbittaute zauz. Mezie ein'gu lelengo, ta gero, ba, bezkaid-
xe...

—Ba, hórrek bixerrok ezpozuz kentzen ni enaz juengo.

Bixerra neuken nahiko hazitte ta.

—Hórrek bixerrok ezpozuz kentzen ni enue, ni enue mezara.

Ta badiñotset:

—Amama, mezara ezpazuez bezkarire bez e!

—Zelan ezetz! Bezkarire bai!

—Ba, ez. Batera ezpazuez, bestera bez. Inbitaziñue danera da.

—Hórrekaz bixerrokaz ezkondu? Elizara hórrekaz bixerrokaz?

Badiñotset:

—Han kurutzien dauen Jesukristok eztekoz ba bixerrak?

Ta badiñoste berak:

—Konparau gureko'zu Jesukristo zugaz!

(JUSTO ALBERDI)

 310

KOKOAK

Abadetxu batek pregunta'eutsen andratxu bati:

—Da zu nungue zara ba?

—Ni Arratiekoa.

—E, Arratiean kokoak be bazirean!

—Bai, bazirean eta bi zirean... eta biek fraile ta monja sartu zirean.

(JOSEPA IZARZUGAZA)

LAURENA, LAURDENA ETA DAGOENA

Etxien gauzela, nik esa'neutsen andrieri:

—Dios! Dekodan gosiaz jango neuke ba lauena, bañe konforme baitte jaten
b'ot lauena.

Eta berak:

—Zuk jango dozu dauena!

(JUSTO ALBERDI)

LEGEA ETA TALOAK

Frankismo amaieran zan, 1972ko udarantza. Garaizarrera bidean ninddoian ume jaiobarria hartuta. Leandro Jaio ardi zain, ardiak hesian baina bera bide bazterrean, artzain makila okozpean, nor etorriko hizkilimiñari eraitteko.

Egunon alkarri, eta bertan ekin geuntsen hari eta honi eta besteari tiraka, artean politikari buruz. Legeak aipatu nik be...

Bota eustan:

—Kristiñaaaa, legiek eta taluek, eitten dien modukuek!

(KRISTINA MARDARAS)

MORROIA

Berrodxaneko baserridxen, Idxorretan, aitte, Markos, kanpuen ebillen biherrien, obra haundidxetan. Egotaldi luziek eitte' abezan hortik ziher. *Maestro de obras*, kapataz edo antzerako zeozer zan, ta Bilbo inguru horretan, Negurin, baiña baitte Extremadura aldien ebillen... Kontue da etxera etorren bakotxien ume bat, eta oster... mutil bat, bera seminariora, eta sei neska, danak erreskadan.

Baserridxen laguntzeko indderra be bi'zan eta morroien bat eukitten gendun. Gure osaba Domeka Dimen parroku euen eta handik bialdu aben Mariano ixeneko bat, gero hemendik Goidxuriko Lukure ezkonduko zana, Lukuko Maño. Maño, ba, mutil gaztie be bai, ta hainbeste neska artien... Bihergiñe bai, hori bai, baiñe ekarridxe... Ixildu bez! Barriketie ta, filarmonikie jote'aben dotore, dotore jo be.

Osaba Domeka etorri zan baten gure ama Erramonari, bere arrebieri, ea Maño zelan ebillen, nagidxe ta arpela zan ala bizkorra, goixetan kortarako jagitten zan ala ez... Mañok entzun! Bidxamonien, osabie olluekin batera jagitten zan bixerra ta bere garbittasunek eitteko, egunsentidxen, gu danok baño goixau. Ba horretan, ezkatz baztarrien bere zeregiñetan ebillela, ondiño danok lo gengozelakuen... *fiiuuu, fiiiiuuuu* txistu diarrak korta baztarretik eta lasterrera galdalla bete esne erroberuaz Maño ezkatzien:

—Egunon dekola beorrek, Jaune, armozetako be berorrek bi'ko dau te hemen dakatsot behi naparraren esnebets erroberue. On egin beio!

Mutil eta morroi zolidxe zala erakutsi gure ixé'otsan Mañok gure osaba abadieri.

(KANDI ZAMALLOA)

OHE GUTXI ALA ANDRA ASKO

Goixaldien, eztaitt goixeko seirek edo zer ixengo zan, da Justo jagi ta komunera juen zan. Komunetik bueltan datorrenerako, antza, neu ohien mobidu-edo, bere partie okupau edo eztaï'pa zer ingo notsen...

Hainbaten bai, buelta emonda bere partie okupauko nabena... Etorri zan ondora ta badiñoste:

—Zer dau hemen... Ohe gitxi ala andra asko?

(KRISTINA MARDARAS)

OILOSALDA HORRI

Andrei-eta, erditzen zienien, umie eindakuen ollosaldie emoten jakien onera eitteko, ta ollue gixonantzat.

Sasoiko neska bat ernari dauela, edo abortau ein dauela, ta, lotsagarrixe izaten zan auzuen, eta, neskatilla horrek alborengue edo pulmonidxie eukola esaten zan.

Domeketan Idxorretan goixeko sei'terdidxetan ixete' zan lelengo mezie. Base-rritar gixonezkuek batez be, ze domeka goixetan ganajatekuek eitten zien gero. Baserritarrak edo kazaridxe gehidxen bat. Ta han eleizpien, illun da hotzetan, umie galdu aben neskien aitteri errukiz eta zizpuruz jentiek...

—Ta alabie zelan ba?

—Hantxe ba, pulmonidxie be bai tte, eztagu ba zer ixengo dan...

Hatan honetan, Maño, Goidxuriko Lukure ezkonduete euen Mañok, hango negar planta hutsek entzu' abezenien, bere arratiar berbeta doiñuen:

—Emoiozue ollosaldea horri, ollosaldea!

Eta kanpaiek barrurekue jo aben.

(ANTONIO ALDEKOA-OTALORA)

ORDUA

Iurretara joan nintzen bizitzera. Banekien alde aurretik nolakoak ziren: bertako Urruxar bertso eskolan ibilia nintzen, neskalaguna ere iurretarra, lagunak... Eta banekien zelako puntualak diren, beti.

Orduan, *Herri Urratsera* joateko autobusa antolatu zen herrian. Goizeko 8retan geratu ginen elizostean, autobusez Senperera joateko. Urduri eta presaka bertaratu nintzen, berandu heltzeko nire berezko joerari kontra eginez.

Autobusera heldu eta kanpoan ez zen inor, zelako arraroa. Erlojura begiratu nuen: 7:56 am. Bat-batean autobus barrutik zaratak. Begira eta denak barruan daudela ikusi nuen. Sartu egin nintzen, eta sekulako bronka bota zidaten:

—Oin be berandu hator!

—Ganorabakue!

—Heuk be durangarra izen bi'ok!

Ezin sinetsirik erakusten nien ordua: 7:57.

—Baina... zortziretan geratu ez gara, ba? —nik.

—Egon hadi isilik eta jarri hadi! —agindu zidaten.

Txoferrari irteteko agindu zioten. Senperera bidean irten ginen, zortzietarako hiru minutu falta zirela.

Eta uste dut gertaera honek argi isladatzen duela iurretarren izakera ordurakiko.

(PERU MAGDALENA)

PRESENTEAN

Etzanon bizi zien, baña andrie, hartu umie eta, eskapau egin zan etxera, Garaizarrera. Senarrak umie kendu, baña gero umiek negar da negar, ezin ixildu, eta umie Garaizarrera ekarri aben atzera. Luzaruen egon zien apartaute, baña gero abadiak pekatuen dauzela eta juntau ein bi'ziela, eta juntau zien. Eta Garaizarrera etorri zan senarra.

Martxeliñak, gure amamari errekauek agintzen etorten zan, ze gure ama Durangora bajetan zan, eta beti esate aben:

—Ai, Ísabel. Presentien, gure gixonari ezin leidxo aguantau!

Gu, umiek giñen da, amamari preguntez, zer esan gur'aben Martxeliñak berba horregaz: presentien.

Eta amamak, ba, senarra ez zala ondo portetan beragaz. Senarra ona zan. Gu errentadoriek giñen da ondo portetan zan gugaz, danakaz zan ona. Andrientzat bakarrik euken amorrue gixon horrek. Bere andrieri ez otson separau gure ixetie parkatzen.

Eta Martxeliña erdi negarrez etorten zan beti gure amamagana:

—Ai, Ísabel. Gure gixonari presentien ezin leidxo aguantau!

Presentien. Beti zan presentien.

(NATALIA URIBELARREA)

SASOIAN, SASOIKOA

Gu umiek ez, baña gaztetxuek ondiño, eta Gabonzahar batzuetan gaztañerriek eta intxaursaltzie afaldute juen giñen ohera. Neguen-da, bost anaidxok ohe baten sartzen giñen, hiru goittik eta bi behetik, han ez euen hotzik eta bestien bihetzak mizketarik. Halango baten *DAMMMnnnn*, *DAMMnnnn*, *dann*, *dann*, *dandandandandan*, *DAMMM*, *dan-dan-dan*, *dandandandandan*, *dan-dan-dan* *DAMMMnn*...

Su-kanpaiek? Gure aittek eskuta suziri bat ixotute etxieri hiru-lau ostera emo'otsezan aittiarentasemiaren ein orduko, surik nun edo...

Sasoiko mutillek, barriz, Goikolako andapara ganien, handik gabez dana barruntetan da, ba... mutillek andapara ganien barrezka:

—Hi, beittik *Toledotxu*, etxieri hirugarren bueltie emoten ta surik etxok ikusten... ja, ja, ja, kar, kar...

Gabonzahar egune, ta sasoiko gaztiei otu dxakien ba ze alta zan asteme bat ta astar bat hartu ta asto bidxok lotzie goiko kanpai nausittik daridxola euen sokieri, aurretik astemie ta atzetik astarra bai-harrapauko ez-harrapauko.

Hango arrantzie, hango kanpaihotsa, *Toledotxun* ariñeketie... Andapara-ganeko freskurie ta barriketie ta barrie...

Sasoién, sasoikue.

(ANTONIO ALDEKOA-OTALORA)

SUSTUAZ NEGARREZ

Pedro Gastañatzagoiskue, hau be Berroidxanien egon zan kridxau, ta hortik ezkondu Gastañatzara. Ba, behin Berroidxeneko etartien barriketan gengozela han nun datozen ijittana batzuk euron umiekaz. Ijittana batek amantal zabal-zabala eta sabel haundidxe, hako ume eitteko itxuran edo.

Ni umie nintzen ondiño. Pedrok badiñoste ba ze:

—Zoiez astiro-astiro ta eskutxuaz ikutuiozu amantalpien ia umetxue bizirik daukon.

Esaneikue bete ta *kokokooooo*, *kokokokooooo*... Hiru-lau ollanda amantalpetik, ijittanie ta umie uluke ariñeketan... Ni sustuaz negarrez, Pedro barrez algaraka.

(JOSEBE ZAMALLOA,

Txilen bizi da 104 urterekin)

ZAHARRAK GEU ORAIN

Gaur, Tiliño topatu dot kalien eta, jazoera-esaerok batzen gabizela-ta, galdetu 'otset ea kontalaririk ezetzen dauen, halako zaharren bat edo. Hasi dxate esaten Gaztañatzako ezta kitt ze baserriko atso bat kontalari ona zala, Oromiñoako agure batek historia zahar asko ekizela, bertan Montoien be bizi zala ezta kitt nor beti zeresanen bat eukena...

—Baña hórrek hil ein dozak danak! Bizirik dauen zaharrik eztok ezetzen ala?

Tiliño begire-begire geratu dxate, esateko:

—Zaharrak geu orain!

(JOSEBA SARRIONANDIA)

ZER DIRUMODU?

Mutil batek gure ixé'aben nobidxa aberatsa topeu, da pentsau aben, ba, honixeri lagundu bi'tset, aber ze dirumodu...

Da juen zanien laguntzen preguntau'tsen:

—Zuenien ze dirumodu?

Ze dotemodu. Zenbat diru emoteko kontue eukien jakin gure aben.

Da neskiek esa'otsen:

—A! Dirue bi'ozu? Banko Bizkaian dekozu. Neskatille ederra biher b'ozu, hementxe dekozu.

(JOSEPA IZARZUGAZA)

ZER MUS!

Pello, muslaridxen artien fama haundikue zan. Musien euki aben afiziño itzela. Itzela baña! Bueno, hortik aparte mezako eta relijiño asuntuko gauza'pe, ardurie eukitten'eben... Domeka guztidxetan jueten zan mezatara, domeka danetan. Da lantzien behin musien ariñeuko egunien, zapatuetan, zelan luzero ibiltten zan, lo kukue'pe ederrak eitte'abezan mezatan.

Baeuen domeka baten holantxik erdi lotan, abadie meza nagusidxen, eta abadiék diño:

—Oremuuus...

Eta Pellok orduntxe erdi izarrik edo:

—Zer mus! Bidxek enbido, eta parie'pai!

(JOSE DOMINGO AGIRREZABAL)

ZEUREAK BALIRA NEUK ERE BAI

Aittek kontau'osten hau. Olabarri dau Oromiñon, eta Olabarri aurrien zortzi lagunek kartetan eitte'abien asteburuetan. Da iguel etorten zien San Markoko osaba-izekuek, edo Oromiñourtiko beste bikote bat, edo Erdikoerrotako, edo Txosnako Maritxun ama... Juntetan zien zortzi lagun, ta euren inguruen umiek, inguruetako etxietako umiek olgetan, ta bakizu umien olgetie... Molestau, batien amaman ondora, bestien eztaikit zer...

Briskan dabizela, antza, Oromiñourtiko andriek badiñotso Etxebarrikeri:

—Hórrek umiok neuriek balie, honezkero kokoteko bat emonda konponduko naben!

Ta Urrufiñak badiñotso apal-apal:

—Bai, zeuriek balie neu'pe bai! Baña neuriek die ta!

(KRISTINA MARDARAS)

ZUBIEKIN HARRIPAUSUAK AHAZTU

Umetan uger eitten haraxe joaten giñen, Matidxeneko fabriketako ur zikiñekin han bañatzea eziñezkoa ein zan arte, eta esan doste Durengoko lagun batek:

—*¡Vamos a Ripu!*

—*Ripu?*

—*Sí, a Reposueta.*

—*Reposueta?*

—*A Arriposuetas, pues.*

Euskarazko ixenak zelan desitxuretan dien erderaz. Zubirik ezien, harri handi batzuk ipintten zien illaran ibaidxen alde batetik bestera pasetako... Harri pausak, Harriposueta.

Zubidxekin, harriposuek ahaztu. Berbak inportantiek die, eta ixena'pe bai.

(MARIA LOPEZ)